

Jazykové roviny

_____

_____

_____

tvárosloví

slovo?

???

morfém

→ morf, alomorf

znak (forma + význam)

neznak (jen forma)

-----

hláskosloví

foném

→ fon, alofon

-----

písmo

grafém

→ graf, alograf

Slovo

- jednotka chápaná/vnímaná spíš intuitivně
- lze je vymezovat podle různých kritérií, obtížnost definice, různé perspektivy

a) pohled grafický

slovo = řada grafémů, tedy to, co je z obou stran odděleno mezerou (nebo z jedné strany interpunkčním znaménkem)

problémy:

- vázání morfémů těsněji k sobě:

dělal jsi = 2 slova × *dělals* = 1 slovo?

- víceslovná pojmenování dávají smysl jen jako celek

kokoška pastuší tobolka = 3 slova, nebo 1 slovo? (*New York, sign up, as well as*)

- frazémy dávají smysl jen jako celek

honit bycha = 2 slova, nebo 1 slovo?

Slovo

- jednotka chápaná/vnímaná spíš intuitivně
- lze je vymezovat podle různých kritérií, obtížnost definice, různé perspektivy

b) pohled fonetický/fonologický

slovo = řada hlásek/fonémů, tedy to, co trvá od pauzy k pauze,
případně to, co má pouze jeden přízvuk

problém:

- nekryje se už s pohledem grafickým:
spojení předložka + podst. jméno se vyslovuje bez pauzy, s jedním přízvukem:
na stole = foneticky 1 slovo, graficky 2 slova

Slovo

- jednotka chápaná/vnímaná spíš intuitivně
- lze je vymezovat podle různých kritérií, obtížnost definice, různé perspektivy

c) pohled významový

slovo = to, co nese význam (tj. znak = má označující a označované)

problémy:

- definice je nedostačující:
význam nesou i menší jednotky, tj. morfémy
- některá slova získávají význam až ve spojení s jiným slovem: např.
předložka *na* – ve spojení *na stole* získává význam „kde“, ve spojení *na stůl*
má význam „kam“

Slovo

- jednotka chápaná/vnímaná spíš intuitivně
- lze je vymezovat podle různých kritérií, obtížnost definice, různé perspektivy

d) pohled formální/gramatický

slovo = to, co je **přemístitelné**, lze je ve větě přemísťovat jako celek (× morfém)

problém:

- různá slovosledná pravidla v různých jazycích, různě silné možnosti přemísťování: pevnější slovosled – angličtina, čínština apod. × volnější slovosled – čeština, latina apod.

slovo = to, co je **nepřerušitelné**: jeho jednotlivé části nemohou měnit své pořadí

Slovní druhy?

- 1) podstatná jména – substantiva
- 2) přídavná jména – adjektiva
- 3) zájmena – pronomina
- 4) číslovky – numeralia
- 5) slovesa – verba
- 6) příslovce – adverbia
- 7) předložky – prepozice
- 8) spojky – konjunkce
- 9) částice – partikule
- 10) citoslovce – interjekce

= rozdělení:

a) na základě kritéria významového:

slova autosémantická/plnovýznamová (1, 2, 4, 5, 6)

slova synsémantická/neplnovýznamová/„gramatická“ (7, 8, 9, 10)

co 3?

b) na základě kritéria formálního:

ohesbná (1–5) → gramatické kategorie (jmenné, slovesné)

neohesbná (7–10)

co 6?